

7. Skoleløn 10 Rdl. aarlig, der indkasseres og udbetales fra Lundegaard; fra Kirkens Patron 3 Rdl. 2 Mrk. 8 Sk. i Kirkelyspenge.
8. Til Degneembedet er tillagt 2de Tørvemaal, det ene i Vuldehaven, det andet paa det store Long.

Paa Embedet hvilede følgende Udgifter: a. Pension til Enken 5 Rdl. 54 Sk. b. Til Odense Latinskole skulde svares 4 Rdl. aarlig. c. Til den almindelige Enkekasse 4 Mark. aarlig; kgl. Skatter havde i de sidste 5 Aar varieret mellem 5 og 12 Rdl.

Møller henviser i sin Indberetning til nogle Dokumenter og Optegnelser fra hans Formænds Tid; disse er vist gaaet tabte ved Ildebranden 1818. Blandt andet hedder det, at Hans Hansen i Aaret 1690 har anført, at der i „hans Tid fra Degneembedet er forkommen en Ærte Rug¹⁾ og 5 danske Mark“, og Stiftsskriveren faar Skyld for at have taget det fra ham.

Degnen Jacob Møller døde allerede 1830, knap 43 Aar gammel. Hans Fader, Albrecht Møller, havde i sin Tid været Avlsforvalter paa Trolleborg. I Kirkebogen hedder det, at han døde i Nørre Broby Degnebolig 1832, 85 Aar gammel, men blev begravet paa Trolleborg Kirkegaard 4. Maj; og i dette Sogns Kirkebog tilføjes, at han var født i Angel, samt at han efterlod sig 3 Børn, 15 Børnebørn og 3 Børnebørns Børn.

Jacob Møllers Hustru, der var født Hennings, skal have været fra Saksen; hun døde 1853.

Disse Degnefolk efterlod sig 3 Sønner og 1 Datter, hvoraf den ældste Søn, Sylvester Albrect blev Faderens

¹⁾ 1 Ærte Rug var 4 Skp.

Eftermand. Han var født den 13. Januar 1809 og dimitteret fra Skaarup Seminarium 1828. I 1839 blev han gift med Gaardmand Anders Knudsens Datter, Karen Andersen.

I S. A. Møllers Embedstid blev Lønningsmaaden forandret i Henhold til Skoleloven af 29. Juli 1814.

I Slutningen af Halvtredserne opgiver Møller sin Løn at være: 6 Td. Rug, 39 Td. Byg — med Afkortning af 15 Td. for Ost og Kvægtiende —, Kirkeindtægter, indbefattet Kirkesangerløn til 220 Rdl., foruden Bolig, Brændsel og Jordlod, 8¹/₂ Td. Land.

Møller var en Skolemand af den gamle Skole, og efter hans Elevers Udsagn meget streng. Hans Undervisning var i rationalistisk Aand og Ramseriet florerede i høj Grad.

Indtil Efteraaret 1846 var Møller Enelærer for hele Nørre Broby Sogn. Det skolesøgende Børnetal, der i 1800 opgives til 30 à 40, steg efterhaanden mod Slutningen af Trediverne saa meget, at det ikke kunde undervises i 2 Klasser. Man gik saa til, vistnok i 1838 og dog rimeligvis med Avtoriteternes Tilladelse at dele Børnene i 3 Klasser, hvoraf Følgen blev, at de kun fik tvende Dages Skolegang om Ugen. I yngste Klasse brugtes den indbyrdes Undervisnings-Methode.

I Skrivelse af 7. Maj 1844 blev Sogneforstanderskabet af Skoledirektionen opfordret til at fremkomme med Forslag „om en bedre Organisation af Skolevæsenet i Nørre Broby.“

Under 20. Maj s. A. vedtog Sogneforstanderskabet med Godsforvalteren og Sognepræsten i Spidsen at svare, at det var „blevet forenet om at indstille til gunstig Resolution,“ at det maatte blive ved den gamle Ordning,

og det af 3 Grunde: Ingen af Beboerne har klaget over Undervisningen, men man har været tilfreds med den hidtilværende Ordning; endvidere at Læreren ønsker nok at fortsætte paa hidtilværende Maade; endelig havde baade Biskop og Provst ogsaa fundet sig tilfredse med Ungdommens Undervisning. Men, tilføjes der, vel nok i Følelsen af, at det fremsatte Ønske ikke vilde blive opfyldt: „Skal der ske en Forandring, saa foreslaar man, at der oprettes en Hjælpekole i Lighed med den, som findes i Hillerslev.“

Efter at Formanden havde faaet udarbejdet en Svarskrivelse med de fornødne Oplysninger — blandt andet, at der var 190 Børn (!!) ¹⁾ i Skolen — blev denne Skrivelse under 18. Juni vedtaget og indsendt til Skoledirektionen.

Under 7. August dernæst svarer Skoledirektionen, at den med al Anerkendelse af Lærer Møllers gode Vilje til at fortsætte som hidtil, dog maa fastholde, at Lærerkrafterne forøges, for at Børnene kan faa mere Skolegang.

Der blev nu i et Par Aar ført Forhandlinger om Skolens Beliggenhed, Skolebygningen, den tilkommende Lærers Løn o. s. v. Sogneforstanderskabet vilde have ham antaget med et halvt Aars Opsigelse og med en Løn af 40 Td. Byg efter Kapitelstakst. Præsten foreslog som Skolekommissionens Formand, at Lønnen skulde mindst være 100 Rdl., men Forstanderskabet holdt paa de 40 Td. Byg efter Kapitelstaksten. I sin Approbation af den Skoleplan, der blev lagt i Anledning af Hjælpekolens Oprettelse, bestemte Kancelliet imidlertid, at Lønnen skulde være mindst 120 Rdl. — Tidligere havde Kapitelstaksten

¹⁾ Se Forhandlingsprotokollen Side 52.

for Byg flere Aar været under 3 Rdl. pr. Td.; i de følgende Aar skete det kun én Gang, nemlig i 1849.

I Begyndelsen af 1845, og forend den ny Skoles Opførelse var paabegyndt, indsendte nogle af Beboerne i den vestlige Del af Sognet et Andragende til Skoledirektionen om, at den ny Skole maatte blive opført vest for Vøjstrup, for at Udflytterne kunde faa en kortere Skolevej. Der var adskillige, som havde en halv Mil eller der henimod til Skole. Sagen gik til Kancelliet; men dette svarede, at det skulde blive ved den nu engang tagne Beslutning.

Den 3. Oktober 1846 blev Arbejdet ved Skolens Opførelse godkendt af Sogneforstanderskabet, og Seminarist C. Nielsen blev ansat som Andenlærer. Han var født i Vesterhæsing 1825 og dimitteret fra Skaarup 1844.

I Juni 1848 blev Nielsen kaldet til Andenlærer i Sønder Broby; fra 1857 til 1885 var han Lærer i Verninge.

I Juli 1848 blev Seminarist, cand. phil. German Jensen kaldet til Andenlærer i Nørre Broby. Han var født i Egtved i Jylland 1816. Paa Grund af Sygdom maatte han forlade den studerende Vej; han blev dog rask igen og fik saa Lærereksamen 1847 i Jelling. Fra 1. Februar 1856 til Nytaar 1890 var Jensen Lærer i Dømmestrup. Han døde i Skaarup 1903.

Jensens Eftermand i Nørre Broby blev P. M. Ditlefsen, født i Jerndrup i Sønderjylland og dimitteret fra Skaarup 1852.

Han blev, efter at have været Andenlærer i Nørre Broby et halvt Aars Tid forflyttet til Karoline Amalie Skole i Oure Sogn. Han blev allerede efterlønnnet i 1868. Efter ham kom C. C. Jacobsen, født i Sandholdt-Lyndelse Skole 1836 og dimitteret fra Skaarup 1857. Han var Andenlærer i Nørre Broby fra Høst 1857 til Nøst 1859.

da han blev forflyttet til Gummerup. Han blev efterlønt i 1906 og døde i Odense 1907.

Den første April 1859 blev jeg — M. J. Lomholt — der i et Aarstid havde været Andenlærer ved Skolen i Dybbøl, forflyttet til Nørre Broby. Jeg er født den 3. Juli 1838 i Højen Sogn ved Vejle og dimitteret fra Jelling 1857. Før jeg søgte Andenlærerembedet i Nørre Broby, var det kommet til min Kundskab, at Flertallet af Sogneforstanderskabet i November 1858 var indgaaet til Ministeriet med et Andragende om, at Andenlærerembedet maatte nedlægges, og at der i Stedet for maatte oprettes et selvstændigt Lærerembede i den vestlige Del af Sognet, samt at man havde godt Haab om at faa denne Forandring virkeliggjort. Dette Haab blev heller ikke skuffet; thi i de samme Dage, midt i Marts, da jeg blev kaldet til Andenlærer, gav Ministeriet Tilladelse til, at et nyt Embede maatte oprettes. Da jeg i de første Dage af April kom til Nørre Broby, havde Forstanderskabet allerede begyndt at gøre Forberedelser til, at Skolen kunde blive bygget samme Sommer. Dette blev dog ikke Tilfældet, og det af følgende Grund.

Arbejdet for at faa denne Skole bygget havde staaet paa i omtrent 2 Aar med en Masse Skrivelser frem og tilbage. Først var Flertallet af Forstanderskabet imod, men omsider føjede Forholdene sig saaledes, at 5 Medlemmer fandt det rigtigst at sige Ja.

Sognepræsten var blandt Modstanderne. Da han ikke længere kunde hindre Sagens Gennemførelse, vilde han have Skolen saa langt ud mod Vest, at kun en mindre Kreds kunde faa Gavn af den. Han og Degnen vilde nemlig beholde Vøjstrup By til Nørre Broby Skolekreds. Som Følge af denne Uenighed blandt Forstanderskabets Medlemmer om, hvor Skolen skulde ligge, maatte der til-

kaldes en Landvæsenskommission til at dømme i Striden. Dette var Aarsagen til, at Vøjstrup Skole først blev bygget i 1860.

Under 1. August dette Aar blev jeg kaldet til Lærer ved den ny Skole, hvor jeg saa tjente til April 1910.

Samtidig med at Beboerne i den vestlige Del af Sognet fik Tilladelse til at faa en Skole i deres Midte, fremkom der ogsaa Ønsker fra den østlige Side af Sognet om at faa en egen Skole.

Imidlertid var det skolesøgende Antal Børn fra hele Sognet i 1859 kun 126.¹⁾ Denne Omstændighed fremkaldte den Tanke hos 8 af Sogneforstanderskabets Medlemmer, at det var den mest formaalstjenlige Ordning af Sognets Skolevæsen engang i Fremtiden at flytte Nørre Broby Skole et Stykke ud øst for Byen og saa lade den Del af Byen, der ligger vest for Aaen, høre til Vøjstrup Skolekreds.

Med den Fremtidsplan for Øje foretog de 8 Medlemmer af Forstanderskabet den 1. September 1859 en Optælling af Sognets Beboere, og det fandtes da, som Protokollen udviser, at der boede 98 Familier med omtrent 275 Td. Hartkorn — deri indbefattet Herregaarden Lundegaard — øst for Aaen, og 77 Beboere med omtrent 205 Td. Hartkorn vest for Aaen.

Denne Plan blev dog ikke til Virkelighed, men i Stedet for fik den østlige Del af Sognet i 1869 sin egen Skole mellem Staaby og Vittinge. Dens første Lærer blev P. V. Winther, Søn af daværende Lærer Winther i Ulbølle. P. Winther er født 1844 og demitteret fra Skaarup

¹⁾ Ved Nytaar 1861 var der kun 120 skolesøgende Børn i Nørre Broby Sogn.

1865. I 1874 blev han forflyttet til Nabosognet Vejle, hvorfra han tog sin Afsked 1915.

Winthers Eftermand i Vittinge blev H. G. Friis, født 1843 i Hejls i Sønderjylland og dimitteret fra Tønder 1864. Han efterlønnedes i 1914. Seminarist Barlose blev hans Eftermand; han er udgaaet fra Seminariet i Odense.

I Efteraaret 1880 kunde Lærer Møller i Nørre Broby holde Halvtredsarsjubilæum; han blev ved den Lejlighed Dbmd. Hans Kræfter var da stærkt nedadgaaende, og i den paafølgende Vinter maatte han antage Seminarist J. N. Lund til Hjælpe lærer. Møller døde 5. August 1882, 73 $\frac{1}{2}$ Aar gammel.

Lund blev Møllers Eftermand. Han var født 1858 i Agrtrupskov syd for Kolding og dimitteret fra Skaarup 1878. Hans Virksomhed blev kun kort, idet han døde den 12. August 1889 efter et halvt Aars Sygeleje. Han havde kun været gift i 13 Maaneder. 14 Dage før han døde, fødte hans Hustru ham en lille Søn, altsaa under meget vemodige Forhold. Hun var en Datter af Skrædder Mads Pedersen af Nørre Broby.

Lunds Eftermand blev J. Rasmussen, født i Katterød 1852 og dimitteret fra Blaagaard 1872.

Børnetallet i Vøjstrup Skole var i det første Aarstid under 40, men inden mange Aar steg det ret betydeligt. Det var tildels en Følge af, at Fæstegodset for en stor Del overgik til Arvefæste i Tredserne; heraf fulgte saa igen en Del Udstykning. Fra 1872—73 var Tallet af Børn i Vøjstrup Skole stadig mellem 80 og 90.

Kultusminister Scavenius kunde ikke lide disse store Skoler. Det er bekendt, hvorledes han gennem Minister skrivelser søgte at bringe Børnetallet ned. I 1888 modtog Nørre Broby Sogneraad Anmodning om at fremkomme

med Forslag til at faa Børnetallet i Vøjstrup noget formindsket. Denne Gang lagde Sogneraadet det døde Øre til; men da Paabudet blev gentaget det følgende Aar, turde man ikke lade være med at tage Hensyn til det.

En midaldrende Kvinde, Maren Nielsen, der ikke havde Kræfter til strængt Arbejde, havde i en Række Aar haft et tarveligt Udkomme ved at læse med Smaabørn og holde Syskole for nogle ældre. Hende antog Sogneraadet med Skoledirektionens Billigelse til at undervise de mindste Børn, foreløbig i et lejet Lokale. Først i 1897 blev der opført en Skolebygning.

Sogneraadet haabede fra Begyndelsen, at det efter nogen Tids Forløb igen skulde slippe for denne Tilbygning til Sognets Skolevæsen. Da det efter et Par Aar erfarede, at dette ikke lod sig gøre, besluttede man, at Maren Nielsen de 3 Dage om Ugen skulde undervise de mindste Børn i Nørre Broby, hvor Børnetallet i Skolen ogsaa var stort. Denne Ordning varede ved i henved en halv Snes Aar; hveranden Dag holdt M. Nielsen Skole i Vøjstrup og hveranden Dag i Nørre Broby.

I Marts 1899 udkom en ny Skolelov. I Henhold til den maatte en Lærer højst have 75 Børn i sin Skole. Dette gav Stødet til en Del Omordninger af Skolevæsenet i en stor Del af Landets Kommuner.

For Nørre Broby Sogns Vedkommende blev der nu opført en ny Pogeskole i den østlige Del af Sognet, og M. Nielsen slap for sine tit møjsommelige Vandringer. Hun døde i April 1904.

Efter Maren Niensens Død antog Sogneraadet med Skoledirektionens Tilladelse Frøken Margrethe Jensen til Pogelærerinde i Vøjstrup; hun havde et Aarstid været Privatlærerinde hos en Gaardmand i Nabosognet. I 1908 blev det naabudt i Henhold til en tidligere Forslag